

Schets kennisinfrastructuur verpleging en verzorging (V&V)

Datum: 1-6-2018

Auteurs: Initiatiefnemers Manifest Kwaliteit van Zorg en aanjagers van het Manifest

Schets kennisinfrastructuur

Verpleging en Verzorging (V&V) in Nederland

Op 24 januari 2018 verscheen het manifest 'Kwaliteit van zorg, nu en in de toekomst', met de oproep aan de ministeries VWS en OCW om fors te investeren in de kwaliteit van de verpleegkunde (zie bijlage 1 voor de 9 overwegingen).

Het manifest is ondertekend door ruim 120 mensen uit de beroepsgroep zelf, maar ook door hoogleraren, lectoren, Raden van Bestuur van zorginstellingen en beleidsmakers. Het manifest is niet onopgemerkt voorbij gegaan aan de Tweede Kamer. Het manifest pleit voor het verder (door)ontwikkelen van kennis en innovatie in de verpleging en verzorging. Een duurzaam, samenhangend en omvangrijk kennisprogramma en kennisinfrastructuur voor verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten en verzorgenden is noodzakelijk om de kwaliteit van zorg te verbeteren. Op 24 april jl. hebben de afgevaardigde initiatiefnemers van het manifest gesproken met de Directeur generaal langdurige zorg van VWS en directie Macro-Economische Vraagstukken en Arbeidsmarkt (MEVA). VWS heeft de initiatiefnemers verzocht de voorgestelde kennisinfrastructuur voor de verpleging en verzorging (V&V) uit te werken in een schets.

Onder een kennisinfrastructuur verstaan wij: *“een duurzame infrastructuur en samenwerking tussen zorgorganisaties, het onderwijs en onderzoek waarin nieuwe kennisontwikkeling evenals de toepassing en verdere verspreiding en implementatie van nieuwe kennis in een continu proces plaatsvindt”*. De kennisinfrastructuur is een *middel* om verdere onderbouwing van het verpleegkundig handelen en de daaruit voortvloeiende innovaties in de verpleging en verzorging tot stand te brengen en/of te versnellen.

Doel kennisinfrastructuur

1. De kwaliteit van zorg en patiëntenuitkomsten verbeteren en efficiënter werken.
2. Een aantrekkelijke (leer)werkplek voor (toekomstige) verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten creëren.
3. Klinische academische carrièrepaden optimaliseren , o.a. door het creëren van duo-banen onderzoek-zorg en onderwijs-zorg.
4. Duurzame samenwerkingsverbanden initiëren en consolideren, gericht op kennisontwikkeling, innovatie, evaluatie, implementatie, vertaling van bevindingen naar het onderwijs en bevorderen evidence-based practice.

Essentiële elementen / ingrediënten van de kennisinfrastructuur V&V

In figuur 1 is een schematische weergave te vinden van de kennisinfrastructuur V&V. Deze is niet alles omvattend, maar geeft de belangrijkste pijlers (praktijk, onderzoek en onderwijs) weer, plus de belangrijke niveaus (landelijk, regionaal, lokaal), benodigdheden en essentiële elementen. Deze essentiële elementen worden hieronder nader toegelicht.

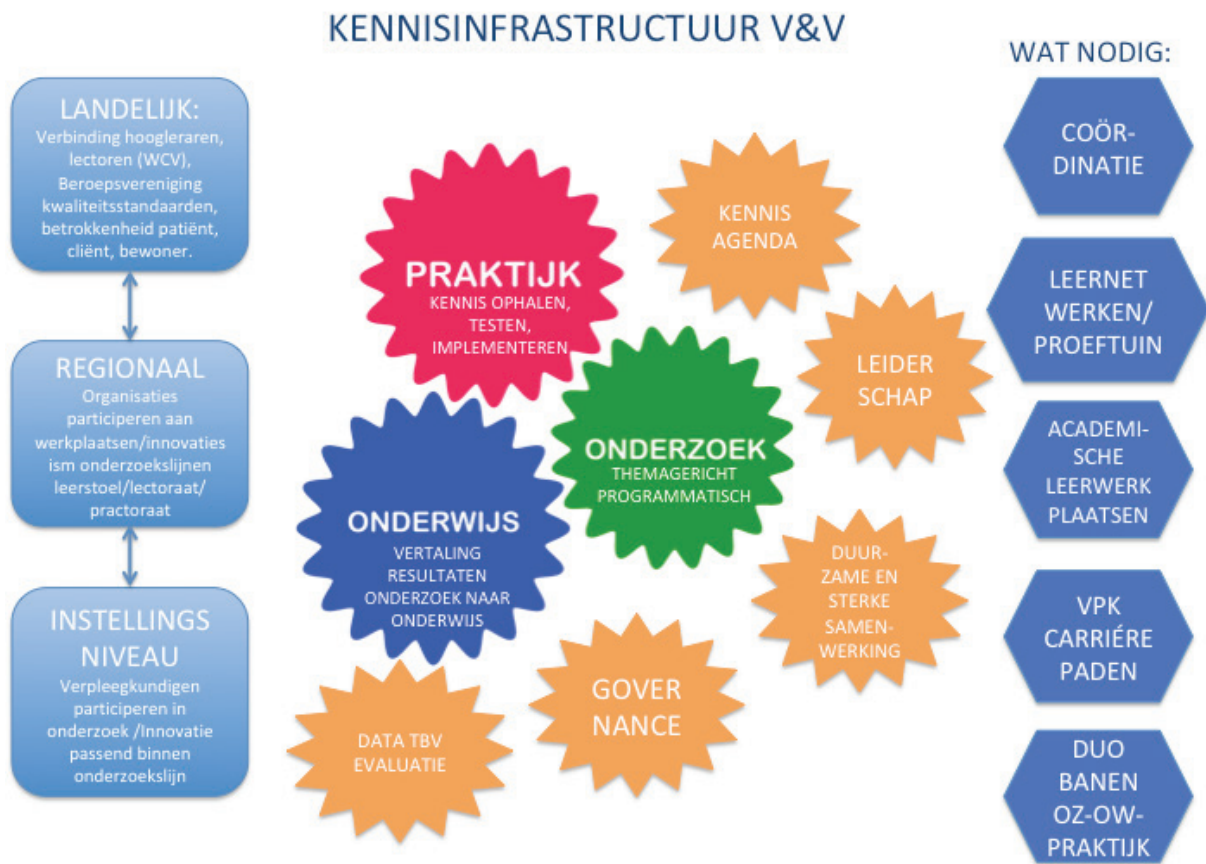
1. Een behoefte gedreven nationale kennisagenda V&V om kennisontwikkeling en innovatie te bevorderen. Deze kennisagenda beoogt niet alleen te voorzien in de behoeftes van de

beroepsgroep en stakeholders, maar ook door cliënten, patiënten, zorgorganisaties en kennisinstellingen. Met financiering van ZonMw wordt nu een algemeen kader voor de kennisagenda V&V opgesteld met een uitwerking voor de wijkverpleging. Het is essentieel dat de komende jaren een kennisagenda wordt ontwikkeld voor de verschillende werkvelden van verpleegkundigen en verzorgenden. Een kennisagenda voorkomt versnippering in de kennisontwikkeling en geeft inzicht in de kennislacunes en behoeftes en bevordert themagericht en tailored programmatisch onderzoek dat aansluit bij de behoefte.

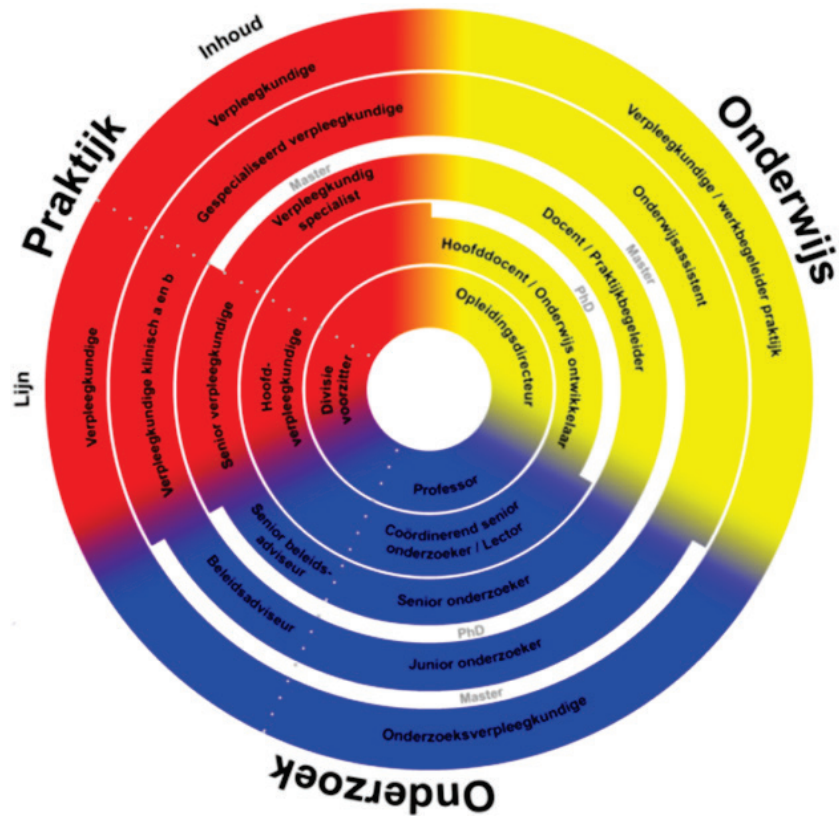
2. Kennisontwikkeling is themagericht en programmatisch. De wetenschappelijke vraagstelling van de verpleegkundig onderzoekers past binnen de nationaal opgestelde kennisagenda en binnen de onderzoekslijn van hoogleraren en/of lectoren op het gebied van de verpleegkunde. Doordat praktijken (zorgorganisaties) aansluiten bij bestaande onderzoekslijnen ontstaat massa en wordt een netwerk gevormd. Dit netwerk vormt het verticale netwerk en versterkt de kennis en competenties van de verpleegkundig onderzoekers in onderwijs en de zorgpraktijk.
3. Loopbaanpaden en duo-banen voor verpleegkundigen/verpleegkundig specialisten met wetenschappelijke of onderwijs ambities. Het creëren van aantrekkelijke loopbaanpaden, duo-banen voor verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten waarin praktijk gecombineerd kan worden met onderzoek en/of onderwijs verhoogd de aantrekkelijkheid van het beroep en behoud/aantrekken van verpleegkundig personeel. In figuur 2 wordt een model voor Klinische Academische Carrièrepaden binnen de verpleging weergegeven. Concreet werkt de verpleegkundig onderzoeker in de praktijk, en draagt zij bij aan de directe doorvertaling van de nieuwe opgedane wetenschappelijke kennis naar collega's in de praktijk (verticale organisatie). Tevens signaleert zij in de klinische praktijk vraagstukken die verder wetenschappelijk onderzoek vragen. Daarnaast is zij in dienst van/verbonden met een universiteit c.q. hogeschool en deelt zij kennis met collega-verpleegkundig onderzoekers en de andere kennisorganisaties. Bovendien maakt de verpleegkundig onderzoeker deel uit van het netwerk van onderzoekers binnen de eigen organisatie. Op deze manier behouden we talentvolle verpleegkundigen voor de directe patiëntenzorg en creëren we een continue kenniscirculatie in zorg, onderwijs en onderzoek.
4. Hoogwaardige kennisontwikkeling, disseminatie en implementatie van onderzoeksresultaten. Een (digitaal) platform dat bijdraagt aan het zichtbaar en herbruikbaar maken van nieuwe kennis en (praktijkgerichte) onderzoeksresultaten voor de verpleging. De ontwikkelde kennis is onderbouwd vanuit wetenschappelijke, beleidsmatige en professionele optiek zodat de resultaten snel toegankelijk zijn voor de praktijk en het onderwijs.
5. Gezamenlijke regie en coördinatie. Coördinatie en regievoering beleggen ten aanzien van het bevorderen van de kennisontwikkeling, innovatie en kennisverspreiding vanuit het Wetenschappelijk College Verpleegkunde in oprichting (WCVio). Verbindingen en samenwerkingsrelaties beleggen. Praktijken in verbinding met leerstoelen, lectoraten, practoraten. Faciliteren en ontwikkelen leiderschap skills en onderzoekende houding (toekomstige) professionals om innovatie en kwaliteit van zorg te bevorderen. Verpleegkundig specialisten kunnen een belangrijke rol spelen bij de kennisontwikkeling en implementatie van nieuwe kennis in de praktijk.

6. Governance en continuïteit in financiering. Ontwikkelen gezamenlijke strategie en uitvoeringsplan ten aanzien van duurzame financiering, nieuwe samenwerkingsverbanden, netwerken. Afspraken maken over duo-banen, carrièrepaden. Investeren in betrokkenheid en commitment alle lagen van de organisatie, input strategische en operationele ontwikkelingen.

Figuur 1. Kennisinfrastructuur V&V.

Figuur 2. Model Klinische Academische Carrièrepaden binnen de verpleging

Model gepubliceerd in: van Oostveen CJ, Goedhart NS, Francke AL, Vermeulen H. Combining clinical practice and academic work in nursing: A qualitative study about perceived importance, facilitators and barriers regarding clinical academic careers for nurses in university hospitals. J Clin Nurs. 2017 Dec;26(23-24):4973-4984.

Bijlage 1 – Manifest kwaliteit van zorg: de 9 overwegingen

- 1. De druk op de zorgpraktijk toeneemt door het groeiend aantal ouderen en chronisch zieken**
Het aandeel 65-plussers neemt toe van 16 procent in 2012 naar 24 procent in 2030. Ouderen leven langer en velen krijgen te maken met chronische ziekten en multimorbiditeit. Dit gaat gepaard met beperkingen in hun dagelijks functioneren, verlies van zelfredzaamheid en autonomie.
- 2. Eigen regie en participatie vraagt om een andere rol van professionals**
Er is een nieuwe visie op gezondheid, waarin de eigen regie en het functioneren van mensen centraal staat om met hun aandoening of beperking om te gaan. De focus verschuift naar het bevorderen van gezondheid en gezond gedrag.
- 3. Verpleegkundigen en verzorgenden het hart vormen van de zorg**
In Nederland werken ruim 300.000 verpleegkundigen, verpleegkundig specialisten en verzorgenden (zestig procent van alle BIG-geregistreerde professionals) in alle sectoren, variërend van justitiële instellingen en verpleeghuizen tot gezinsvervangende tehuizen en de wijkverpleging. Verpleegkundigen en verzorgenden onderscheiden zich bij uitstek door de langdurende relatie die zij aangaan met hun cliënten.
- 4. Er al schaarste is aan verpleegkundigen en verzorgenden die verder dreigt toe te nemen**
Er is een zorgwekkend tekort aan (hoogopgeleide) verpleegkundigen en verzorgenden, met name in de wijkverpleging, verpleeghuiszorg en op specialistische afdelingen in ziekenhuizen. De zorg heeft over een aantal jaar te maken met een tekort van 100.000 tot 125.000 zorgprofessionals als er geen maatregelen worden genomen. Anders en slimmer werken is noodzakelijk.
- 5. Transformatie van zorg veel vergt van zorgverleners**
Er vindt een verschuiving plaats van ziekenhuis naar zorg in de wijk en van instelling naar thuis. De grenzen tussen sectoren vervagen. De transities zijn ingrijpend en veel verschillende professionals zijn daarbij betrokken. Een geïntegreerde interdisciplinaire aanpak in zowel de preventieve als curatieve zorg is noodzakelijk.
- 6. Er meer hoger opgeleide verpleegkundigen nodig zijn**
De toenemende complexiteit vraagt om een professionaliseringsslag. Zeventig tot vijfenzeventig procent van de verpleegkundigen en verzorgenden in de zorg is MBO-opgeleid. Meer hoger opgeleide verpleegkundigen op de werkvloer draagt direct bij aan betere patiëntuitkomsten.
- 7. Technologie in de zorg en technologische innovaties nieuwe competenties en vaardigheden vragen**
De komst van technologie in de zorg vraagt om nieuwe competenties en vaardigheden van toekomstige en huidige zorgprofessionals. Technologische innovaties die oplossingen bieden voor problemen in de zorg vinden alleen hun weg naar de patiënt als verpleegkundigen en verzorgenden adequaat zijn toegerust om deze innovaties te kunnen toepassen. Om dit te bereiken is adequate ondersteuning noodzakelijk.

8. Duurzame kennisontwikkeling onlosmakelijk verbonden dient te zijn met onderwijs en de beroepspraktijk

De verbinding tussen onderzoek, onderwijs en de beroepspraktijk is nog suboptimaal. Hierdoor wordt er onvoldoende nieuwe kennis ontwikkeld en daarnaast wordt de beschikbare kennis onvoldoende geïmplementeerd in het onderwijs en de dagelijkse praktijk. Academische werkplaatsen, zorginnovatiecentra en leerwerkplekken dragen bij aan een sterkere verbinding tussen onderzoek, onderwijs en praktijk en betere kwaliteit van zorg.

9. Academisering in de verpleging stagneert

Veel vraagstukken aangaande de verpleegkundige zorg zijn niet of onvoldoende onderbouwd door de wetenschap. In Nederland blijft de wetenschappelijke onderbouwing achter. Dit wordt mede verklaard doordat deze grote beroepsgroep (> 300.000 verpleegkundigen en verzorgenden) door slechts tien hoogleraren vertegenwoordigd wordt. Een goede kennisinfrastructuur met voldoende capaciteit ontbreekt.